

Nabadzības jeb minimālo ienākumu sliekšņi Latvijā

**EVIJA KŪLA
2013.GADA 28.JŪNIJĀ**

Teorijā balstītās nabadzības mērīšanas pieejas

3 nabadzības mērīšanas pieejas

absolūtā

relatīvā

subjektīvā

Absolūtā nabadzība

Tiek veidotas uz uztura bāzes, praksē piemērojot divas metodes:

1. Uztura-enerģijas uzņemšanas metode (fokusējās uz vienu funkciju – uzturu).
2. Pamatvajadzību izmaksu metode (pārtikas un nepārtikas preču kopums).

Absolūtās nabadzības + un -

Stiprās puses

- Ir noteikts adekvāts patēriņam nepieciešamais preču kopums

Vājās puses

- iedzīvotāju vajadzības mainās, tāpēc ir nepieciešama regulāra groza satura pārskatīšana
- vienots visu preču un pakalpojumu kopums neņem vērā dažādu iedzīvotāju grupu atšķirīgās vajadzības, piemēram, pēc vecuma

Relatīvā nabadzība

- Nosaka kā konstantu proporciju, parasti 40%-60% no mediānas vai vidējiem mājsaimniecību ienākumiem vai ekvivalentajiem ienākumiem
-
- Mediāna ir statistiskais rādītājs, kas raksturo centra vērtību (sadalījuma viduspunktu), kur attiecīgās vienības sagrupētas no zemākās vērtības līdz augstākajai
 - Ekvivalentie ienākumi ir statistiskais rādītājs, kura mērķis ir salīdzināt dažāda lieluma un sastāva mājsaimniecību vidējos ienākumus (OECD: 1.pieaugušais = 1; 2.pieaugušais – 0.5; bērni = 0.3)

Relatīvās nabadzības + un -

Stiprās puses

- cilvēki savus ienākumus novērtē relatīvi pēc vidējiem ienākumiem valstī, attiecīgi nabadzības līnija tiek uztverta kā cena par nabadzības derīguma līmeni
- nabadzības līnija ietver atšķirīgās sociālās iekļaušanas izmaksas

Vājās puses

- relativitāte – mainās vidējie ienākumi, patēriņš līdzvērtīgs – nabadzības risks nemazinās
- ienākumi palielinās par 5%, vidējie ienākumi palielinās vairāk nekā par 5% - indivīds nav pakļauts nabadzības riskam

Subjektīvā nabadzība

Pamatideja ir uzdot jautājumus indivīdiem pašiem novērtēt savu labklājību vai novērtēt naudas apmērus, kas noteiktu labklājības līmeni. Izšķir 2 metodes:

1. Atbildes, kas ietver monetārās vērtības attiecībā uz subjektīvi vērtēto labklājību (kāda ir nepieciešamā minimālā ienākuma summa mēnesī).
2. Atbildes, kas ietver monetārās vērtības ar kvalitatīviem rādītājiem (vai esošie izdevumi ir adekvāti).

Subjektīvās nabadzības + un -

Stiprās puses

- pamatots ar iedzīvotāju vēlmēm un viedokli

Vājās puses

- cilvēki ar līdzīgu dzīves līmeni var nosaukt atšķirīgus apmērus. Apmēru ietekmē arī citi determinanti, piemēram, ģimenes lielums, demogrāfiskais sastāvs
- korelācija starp piederību un vajadzības uztveri ir individuāla

Nabadzības jeb minimālo ienākumu sliekšņi Latvijā

**Garantētā minimālā ienākuma
līmenis (Ls 35)**

**Trūcīgas personas līmenis
(Ls 90)**

**Maznodrošinātas personas
ienākumu līmenis
(Ls 90 – Ls 250)**

**Nabadzības riska sliekšnis
(Ls 157)**

Iztikas minimums (Ls 177)

Latvijā izmantoto sliekšņu atbilstība teorijai

LV IZMANTOTAIS SLIEKSNIS	ABSOLŪTĀ / RELATĪVĀ /SUBJEKTĪVĀ NABADZĪBA
Garantētā minimālā ienākuma līmenis	Absolūti (subjektīvā) nabadzības līnija
Trūcīgas personas līmenis	Relatīvi (subjektīvā) nabadzības līnija
Maznodrošinātas personas ienākumu līmenis	Relatīvi (subjektīvā) nabadzības līnija
Nabadzības riska sliekšnis	Relatīvā nabadzības līnija
Iztikas minimums	Absolūtā nabadzības līnija

SLIEKSNIS	LIKUMDOŠANA	METO- DOLOĢIJA	ATBILSTĪBA
Trūcīgas personas ienākumu sliekšnis	Noteikts	Nav	Nevar konstatēt
Maznodrošinātas personas ienākumu sliekšnis (diferencēti)	Noteikts	Nav	Nevar konstatēt
Garantētā minimālā līmeņa ienākumu sliekšnis	Noteikts	Nav	Nevar konstatēt
Nabadzības riska sliekšnis	Nenoteikts	Ir	Atbilstošs
Iztikas minimums	Nenoteikts	Ir	Neatbilstošs

Starptautiskā un ES prakse

- Pasaules Banka - nabadzību mēra, izmantojot absolūto rādītāju
 - \$ 1.25 (Ls 0,67 dienā jeb Ls 20 mēnesī) dienā vienam cilvēkam valstīs ar zemiem ienākumiem, un
 - \$ 2.50 (Ls 1,35 dienā jeb Ls 40,5 mēnesī) dienā vienam cilvēkam valstīs ar vidējiem ienākumiem
- OECD - 50% (40%-60%) apmērā no mediānas rīcībā esošajiem ekvivalentajiem ienākumiem
- ES - 60% apmērā no mediānas rīcībā esošajiem ekvivalentajiem ienākumiem

Nabadzības sliekšņu korelācija

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GMI līmenis	18	21	24	27	27	37* 40 ; 45	40 ; 45	40 ; 45
Trūcīgas personas līmenis	40	40	45	60	80	90	90	90
Nabadzības riska sliekšnis	73	88	117	169	192	160	147	157

Daži pētnieku secinājumi (1)

„...progresīvās valstīs jau daudzus gadus nabadzības normu neuztver kā psiholoģiski nepieciešamo izdzīvošanas minimumu, bet tā vietā tas ir kļuvis par „pieklājīgu minimālo sociālo standartu”, dzīvesveidu, ko konkrētā sabiedrība uzskata par minimumu, lai kvalificētos attiecīgajai sabiedrībai kā piederīgs.”
(Scitovsky)

Daži pētnieku secinājumi (2)

Teorija „izvēlētā ceļa atkarība” (*path dependency*) „apgalvo, ka vienreiz pieņemti lēmumi par turpmāko attīstības kursu nosaka tālāko attīstību arī gadījumos, kad šis kurss izrādās kļūdains – vienkārši kursa nomaiņa ar vēl lielākām izmaksām nekā ceļa turpināšana pa jau uzsākto kļūdaino ceļu. Latvija jau 90.gados izvēlējās būt par tipiski „Vašingtonas konsensa” valsti ar zemiem nodokļiem kapitālam, augstiem – darbam, ar ierobežotu ienākumu pārdali, gandrīz totālu privatizāciju un zemām algām publiskajā sektorā” (Ījabs I., 2012).

Iedzīvotāju īpatsvars un ienākumi kvintīļu grupās

EU-SILC 2012 (ienākumu atskaites periods - 2011.gads)

		Ls uz vienu mājsaimniecības locekli		
		Vidēji	Zemākā robeža	Augstākā robeža
		213,31		
Kvintiles (iedzīvotāju īpatsvars kvintīļu grupās)	1 (23,9%)	72,73		līdz 112.50
	2 (20,4%)	139,26	112,51	163,73
	3 (17,4%)	182,27	163,74	204,38
	4 (20,4%)	246,58	204,55	306,01
	5 (17,9%)	478,99	no 306.08	

Par iedzīvotāju ienākumiem Latvijā

„Ja ienākumu sadalījums ir tik kompakts kā Latvijā [...] gandrīz ikviens jūtas zaudētājs. Efektīvu sociālo politiku izstrādāt un realizēt ir ļoti grūti. Sociālā politika, kas būtu orientēta uz pašiem nabadzīgākajiem, varētu sadurties ar politisku pretestību, jo pat nelielas šās politikas izraisītas pārmaiņas kādas mājsaimniecības relatīvajā stāvoklī var izrādīties tik lielas, ka pārējo mājsaimniecību relatīvais stāvoklis pasliktinās.” (Gasmāne F., 2002).

DISKUSIJA
**Iespējamie nabadzības/
minimālo ienākumu sliekšņi Latvijā**

1. 40% no mediānas ekvivalentajiem ienākumiem – 104 Ls
(1.kvintile)
2. 50% no mediānas ekvivalentajiem ienākumiem – 130 Ls
(1.kvintile + 50% no 2 kvintiles)
3. 60% no mediānas ekvivalentajiem ienākumiem – 157 Ls
(1. un 2.kvintile)
4. Jauns pārtikas un nepārtikas preču grozs
5. Citi varianti!?

*ienākumu atsaucēs gads = 2011

Nabadzības jeb minimālo ienākumu sliekšņi Latvijā

**EVIJA KŪLA
2013.GADA 28.JŪNIJĀ**